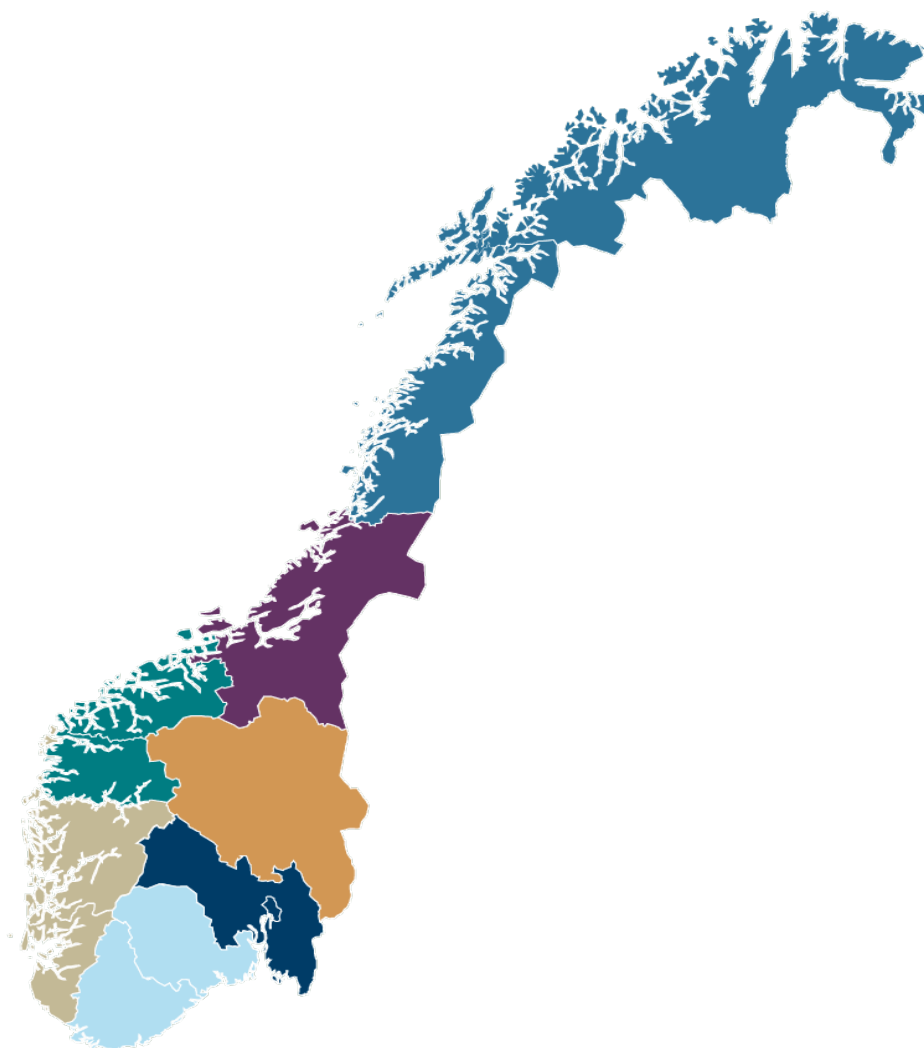

REGIONALT NETTVERK

Nasjonal rapport

NR. 3 | 2021

INTERVJUER HOVEDSAKELIG GJENNOMFØRT I PERIODEN
2. - 20. AUGUST

NORGES BANK

Sterkere vekst – flere flaskehalsar

Aktiviteten i næringslivet har økt mye de siste månedene, ifølge bedriftene i Regionalt nettverk. Gjenåpning av samfunnet har bidratt til høyere etterspørsel, og veksten har tiltatt i alle næringer. Bedriftene har tro på at etterspørselen vil øke videre. Samtidig har nær halvparten av bedriftene kapasitetsbegrensninger. Andelen er den høyeste siden våren 2008. Bedriftene har problemer med å få tak i arbeidskraft, i tillegg til utfordringer med logistikk og knapphet på råvarer. Framover planlegger bedriftene god vekst i både sysselsetting og investeringer. Anslaget for årslønnsveksten i år er oppjustert til 2,9 prosent, opp fra 2,7 prosent i mai.

Siden mars 2020 har aktiviteten hos bedriftene i Regionalt nettverk blitt mye påvirket av koronapandemien og smitteverntiltak (se figur 1). Gjennom våren i år økte aktiviteten, men pandemien begrenset fortsatt veksten. Siden mai har veksten tiltatt i alle næringer i takt med gjenåpningen av samfunnet (se figur 2). Oppgangen har vært størst i tjenesteyting, men det har også vært god vekst i industrien og varehandelen. Den svakeste veksten finner vi blant oljeleverandørene og bygg og anleggsbedriftene. Aktivitetsnivået i de fleste næringer ser nå ut til å være høyere enn før pandemien (se figur 3). Unntaket er oljeleverandørnæringen og husholdningsrettet tjenesteyting der veksten den siste tiden ikke har vært like stor som nedgangen tidligere i pandemien.

Bedriftene ser for seg fortsatt god vekst utover høsten og vinteren. I varehandelen venter de en liten nedgang fra dagens uvanlig høye salgsnivå, mens øvrige næringer venter en oppgang. Tjenesteyterne venter den største oppgangen også fremover, og de ser for seg tiltagende vekst mot næringslivet og fortsatt høy vekst mot husholdningene.

Periodisering og intervjutidspunkt

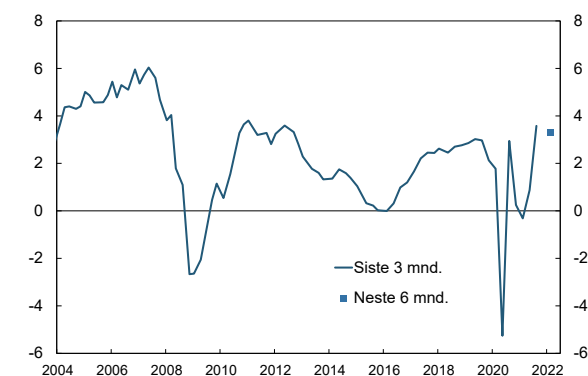
Siden mars i fjor har bedriftenes omsetning endret seg uvanlig mye fra måned til måned som følge av aktuelle smittetall og tilhørende restriksjoner. I denne intervjurunden har de fleste intervjuene blitt gjennomført i perioden mellom 2. og 20. august. Det er mai, juni og juli som utgjør de siste tre månedene, men mange av intervjuene har også med seg informasjon fra første del av august. Tallene blir sammenlignet med de foregående månedene som er februar, mars og april. De neste seks månedene henviser til perioden frem til og med januar.

Veksten i sysselsettingen har tiltatt de siste tre månedene (se figur 4). Samtlige private næringer rapporterer nå om økende sysselsetting. Framover ventes det en stabil utvikling innen varehandel og kommune- og sykehussektoren, mens det ventes høyere sysselsetting i øvrige næringer. Utviklingen er sterkest for tjenesteyting, men også bygg og anlegg venter moderat vekst i sysselsettingen. Flere kontakter, både i bygg- og anlegg og tjenesteyting rapporterer imidlertid om at noe av økningen vil avhenge av om tilgangen på arbeidskraft bedrer seg.

I starten av pandemien kuttet bedriftene i Regionalt nettverk kraftig i investeringsplanene sine (se figur 5). Gjennom 2021 har bedriftene gradvis oppjustert investeringsplanene, og de ser nå for seg betydelig vekst i investeringene det kommende året. Alle næringene planlegger høyere

Figur 1

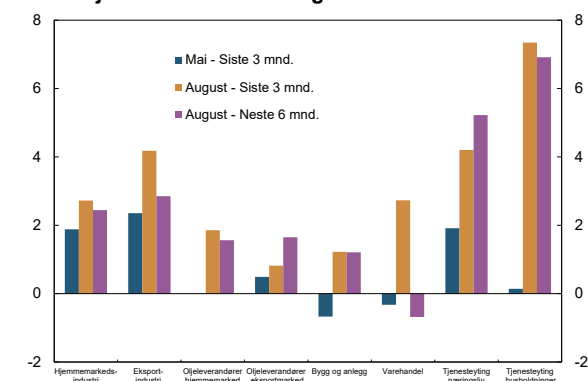
Samlet produksjonsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 2

Produksjonsvekst. Alle næringer

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

investeringsnivå fremover, og blant de private næringene er det, som i forrige runde, industribedriftene som venter den sterkeste veksten. Fortsatt må investeringsveksten sees i sammenheng med at mange bedrifter har utsatt en del investeringer, dels på grunn av usikkerheten i markedet, i tillegg til at smitteverntiltak gjorde det vanskelig å gjennomføre en del investeringer.

Høy etterspørsel fra husholdningene

Store deler av varehandelen hadde rekordhøy omsetning i 2020. I starten av 2021 falt imidlertid omsetningen som følge av skjerpede smitteverntiltak i deler av landet (se figur 6). Fra mai har det meste av butikker vært åpent, og de fleste nordmenn har feriert i Norge. Omsetningen i varehandelen har derfor økt gjennom sommeren. Varehandelen ser for seg en liten nedgang i omsetningsvolumet, men fra høye nivåer. Dagligvarehandelen har under pandemien tatt markedsandeler fra både grensehandel og kantiner og restauranter. I takt med at landet åpnes opp igjen, venter de en nedgang. En stor del av varehandelsbedriftene venter at lange leveringstider og høyere varekostnader, for eksempel på byggevarer, vil bidra til å dempe omsetningen det kommende halvåret. På den annen side har bransjer som klær, sko og gaveartikler hatt svak utvikling under pandemien. Disse ser for seg høyere omsetning som følge av mindre bruk av hjemmekontor og flere sosiale tilstelninger.

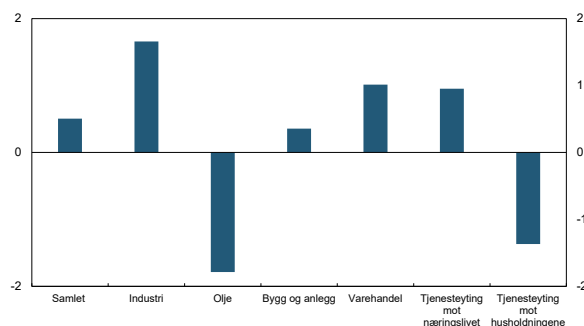
Mange av de husholdningsrettede tjenesteyterne har blitt hardt rammet av strenge smitteverntiltak under pandemien. Lettelser i smitteverntiltakene de siste månedene har derfor bidratt til kraftig vekst i besøkstall og omsetning hos for eksempel restauranter, hoteller, fritidsparker og steder som tilbyr trening og velvære. Som i fjor har aktiviteten dessuten blitt trukket opp av at mange nordmenn har feriert i Norge. Bedriftene ser for seg at videre gjenåpning vil fortsette å bidra til sterk vekst. Samtidig er det flere innenfor reiseliv som tror at lave besøkstall fra utenlandske turister gjennom høsten vil dempe veksten.

Etterspørselen fra næringslivet øker videre

Aktiviteten blant de næringsrettede tjenesteyterne har fortsatt å øke de siste tre månedene, og veksten har tiltatt fra forrige runde (se figur 7). En del av bedriftene har hatt en svak start på året, med gradvis bedring gjennom våren og sommeren. Det er særlig gjenåpningen av samfunnet som bidrar til veksten, og etterspørselen etter for eksempel markedsførings tjenester og bemanningstjenester har økt kraftig. Mange prosjekter i både offentlig og privat regi som ble stoppet under pandemien kommer nå i gang. Bedriftene forteller om økende oppdragsmengde knyttet til for eksempel utbygging av infrastruktur, prosjekter for å redusere skadelige utslipp og ikke minst digitaliseringsprosjekter. Det gir økt aktivitet hos for eksempel tekniske rådgivere og IT-bedrifter, men også hos andre bransjer, som advokater og banker. Innenfor forretningsreiser, hoteller og restauranter har etterspørselen fra næringslivet foreløpig tatt seg lite opp, men de ser for seg kraftig økning utover høsten. Flere tror næringslivet vil bruke mer penger enn vanlig på

Figur 3

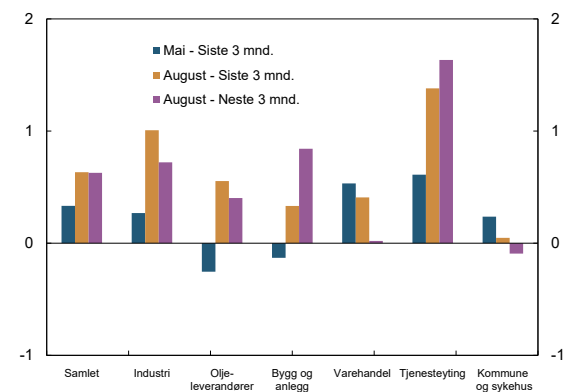
Produksjonsnivå sammenlignet med før pandemien

Runde 2020-1 er satt til indeks 100. Deretter har produksjonsveksten i de ulike næringene gitt ny indeks i de påfølgende rundene. Figuren viser forskjellen mellom indeksen i runde 2021-3 og i runde 2020-1.

Figur 4

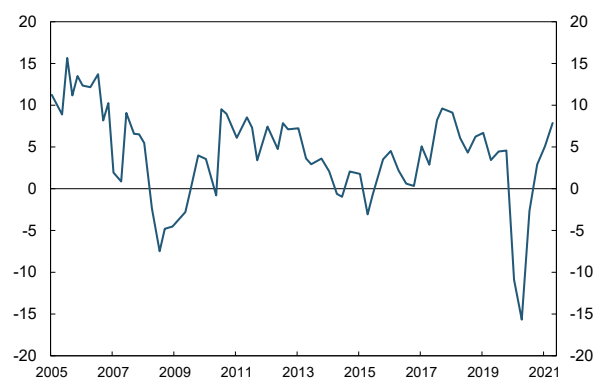
Syssetningsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste tre måneder. Sesongjustert. Prosent

Figur 5

Investeringsvekst

Forventet vekst neste tolv måneder. Prosent

arrangementer og aktiviteter for de ansatte denne høsten. Samlet venter de næringslivsrettede tjenesteyterne tiltagende vekst, men en tredjedel frykter at knapphet på arbeidskraft vil kunne dempe veksten.

For første gang siden august i fjor rapporterer bygg- og anleggsbedriftene om økende aktivitet. Det er hovedsakelig offentlige anleggsprosjekter, boligbygging og rehabilitering av boliger som trekker opp aktiviteten. Når det gjelder nybygging og rehabilitering av boliger er det flere som tror at aktiviteten vil falle fremover. Årsakene er færre tilgjengelige boligprosjekter, høyere byggekostnader og signaler om høyere rente. Samtidig forteller bedriftene at det er planlagt mange offentlige byggeprosjekter, og tror de vil få mer å gjøre innenfor dette segmentet fremover. Oppdragsmengden knyttet til private næringsbygg har vært lav under pandemien, men i denne runden er det enkelte som har fått nye oppdrag. Lave avkastningskrav i markedet for næringseiendom gjør det mer attraktivt å investere i næringseiendom. Dessuten har det vært et stort antall prosjekter som har blitt utsatt tidligere i pandemien, og en del av disse settes i gang nå. Bedriftene tror også at nye måter å jobbe på vil føre til behov for tilpasninger av kontorlokaler.

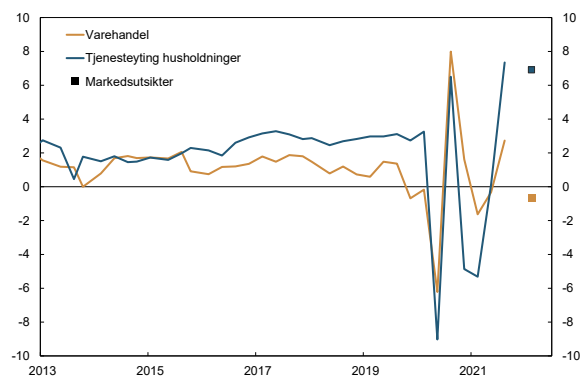
Tiltagende leveringsproblemer i industrien

Produksjonen i industrien har økt betydelig de to foregående rundene (se figur 8). I denne runden har veksten tiltatt, og veksten er sterkest mot eksportmarkedet. Gjenåpning av samfunnet i store deler av verden er den viktigste årsaken til oppgangen. Veksten forsterkes av offentlige stimulanser i mange land. Det er også flere eksempler på at norske industribedrifter har styrket sin konkurranseposisjon som følge av at utenlandske konkurrenter har måttet stoppe produksjonen i perioder under pandemien. På den annen side melder en uvanlig stor andel av industribedriftene om kapasitetsbegrensninger som reduserer mulighetene for ytterligere vekst. Høye råvarepriser og lange leveringstider vil trolig dempe veksten fremover, både mot hjemmemarkedet og mot eksportmarkedet. Bedriftene venter dessuten at videre åpning av landegrensene vil føre til lavere volum i næringsmiddelindustrien. Fiskeindustrien ser for seg høyere etterspørsel fra restauranter, noe som hovedsakelig vil gi utslag i økte priser. Høye temperaturer i sjøen fører imidlertid til at fisken vokser raskere, noe som også trekker opp produksjonsvolumene i fiskeindustrien.

Blant oljeleverandørene har aktiviteten økt den siste tiden, og veksten har tiltatt fra mai (se figur 9). Den svake utviklingen hos oljeleverandørene det siste halvannet året skyldes i noen grad at pandemien, men også at store prosjekter ble avsluttet. Fremover vil det neppe komme like store prosjekter, men det er utsikter til et høyere antall små og mellomstore prosjekter. Bedrifter som kommer tidlig i verdikjeden rapporterer om økt aktivitetsnivå, særlig mot hjemmemarkedet. Samtidig er det også enkelte som har vekst knyttet til feltutbygging utenfor den norske sokkelen. Tidligere i pandemien ble vedlikeholdsaktiviteter utsatt, men disse har det nå vært nødvendig å gjennomføre. Flere av kontaktene nevner en ketchup-effekt i markedet som

Figur 6

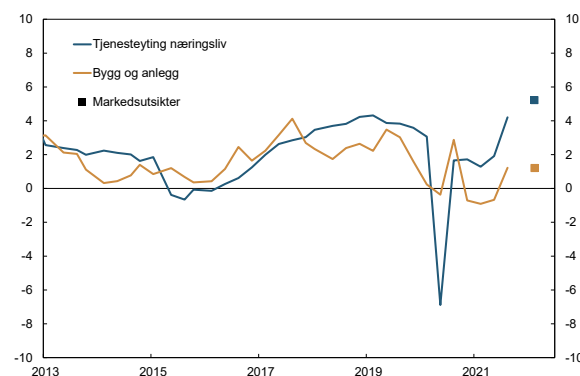
Produksjonsvekst varehandel og tjenesteyting mot husholdningene

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent.

Figur 7

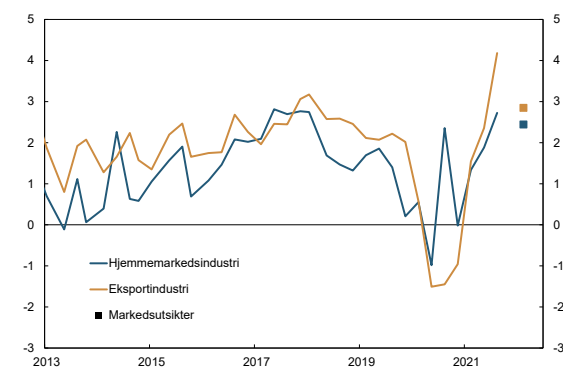
Produksjonsvekst tjenesteyting mot næringslivet og bygg og anlegg

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 8

Produksjonsvekst industri

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

en følge av disse utsettelsene. Elektrifisering av oljeplattformer og overgang til batteri på offshorefartøy fører også til høyere oppdragsmengde hos noen bedrifter.

Høy kapasitetsutnyttning

Indikatoren for bedriftenes kapasitetsutnyttning viser andelen som svarer at de har full utnyttelse av ressurser som ansatte, tilgjengelige innsatsvarer og maskinpark. I denne runden gjelder det 46 prosent av bedriftene (se figur 10). Det er høyere enn i mai, og den høyeste andelen siden mai 2008. Samtlige næringer, bortsett fra oljeleverandørene, har høyere kapasitetsutnyttning denne runden enn i forrige runde. Det er industri og varehandel som bidrar mest til oppjusteringen fra sist, og det er industri som har den høyeste kapasitetsutnyttningen (se figur 11).

Samtlige næringer rapporterer om større utfordringer i tilgangen på arbeidskraft. Størst utfordringer ser vi innenfor bygg og anlegg. Selv om grensene er i ferd med å åpne er det vanskeligere enn tidligere å få tak i utenlandske arbeidere. Også kontakter innen tjenesteyting og industri rapporterer om lignende utfordringer. Bedrifter innenfor servicenæringene har nedbemannet betydelig under pandemien, og bedriftene er bekymret for at mange tidligere ansatte nå har funnet nye yrker. Innen kommune- og sykehussektoren er det flere og flere som rapporterer om utfordringer med tilgangen på sykepleiere.

I tillegg til tilgangen på arbeidskraft er det råvaretilgangen og leveringsutfordringer som går igjen som begrensende faktorer for kapasiteten. Råvaretilgangen påvirker industrien spesielt, men forplanter seg videre til varemangel innenfor bygg og anlegg og varehandel. Leveranseutfordringer er særlig knyttet til varehandelen og import av varer fra utlandet. Leveringstiden er svært lang for flere varettyper enn tidligere.

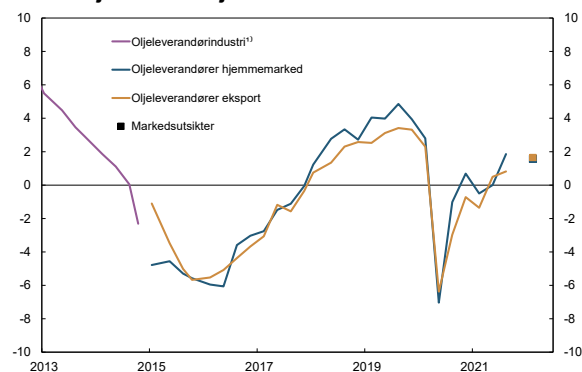
Den vanlige indikatoren for kapasitetsutnyttning måler ikke hvor mye ledig kapasitet det er i bedriftene som ikke har full utnyttelse. Vi spurte bedriftene denne runden om hvordan deres kapasitetsutnyttning er i forhold til i en normalsituasjon (se figur 12). Tilsvarende spørsmål har vi stilt til bedriftene noen ganger tidligere, senest i forrige runde i mai. Svarene fra bedriftene viser at andelen bedrifter som ligger under normal kapasitetsutnyttning har falt videre, men er fortsatt høyere enn før pandemien. På den annen side har 40 prosent av bedriftene høyere kapasitetsutnyttning enn normalt. Det er nesten det dobbelte av antallet bedrifter med lavere kapasitetsutnyttning enn normalt.

Økte råvarepriser påvirker utsalgsprisene og lønnsomheten.

Kontaktene venter at årslønnsveksten i år blir på 2,9 prosent (se figur 13). Anslaget er oppjustert fra 2,7 prosent i mai. Mange bedrifter rapporterer at de styrer etter resultatet i frontfagene, mens enkelte andre ser at god lønnsomhet siste periode vil gi økt press på lønningene. Andre peker på at det svake lønnsoppjøret i fjor og at høy konkurranse om kompetansen vil

Figur 9

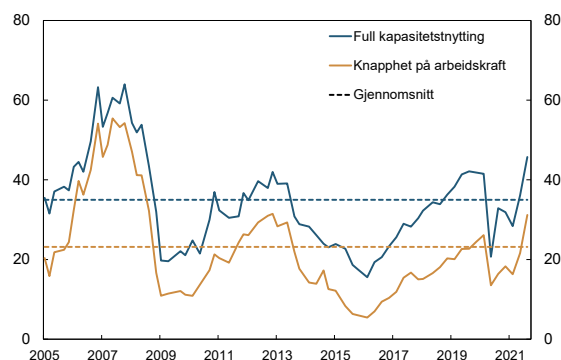
Produksjonsvekst oljeleverandører

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent. 1) Avsluttet serie

Figur 10

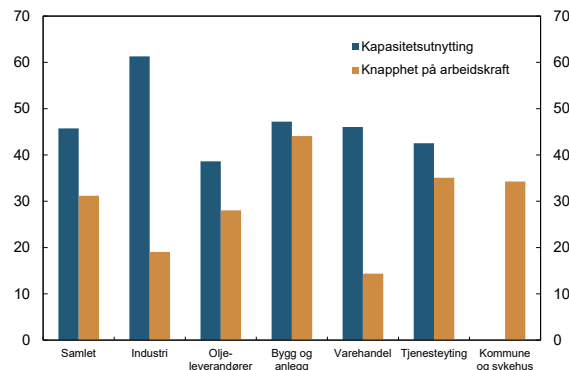
Kapasitetsutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetsutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

Figur 11

Kapasitetsutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾. Alle næringer

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetsutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

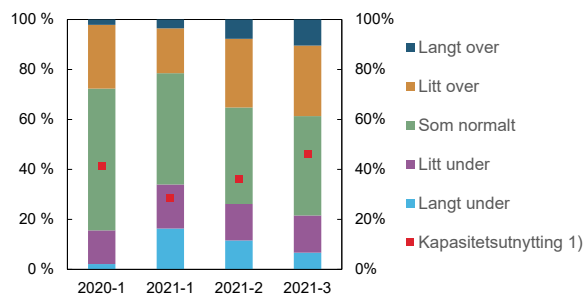
trekke lønningene opp. Høyest anslag rapporteres det om innen tjenesteyting (3,2 prosent) og lavest anslag finner vi blant oljeleverandørene (2,7 prosent).

Prisveksten er generelt tiltagende. Dette er drevet av industrien, varehandel og bygg og anlegg. Svært mange bedrifter viser til økte råvarepriser og høyere fraktkostnader. Innenfor trelastindustrien er for eksempel prisene omtrent doblet det siste året. Prisene på stål, særlig ikke-fornybar, og andre råvarer har også hatt kraftig prisvekst. Dette påvirker naturlig nok prisene innen bygg og anlegg og deler av varehandelen. Prisene for varehandelen trekkes imidlertid ned av dagligvareprisene som er lavere enn for ett år siden. Økt etterspørsel den siste tiden har ført til litt høyere prisvekst blant tjenesteyterne, men her er prisveksten fortsatt moderat. Kontaktene venter samlet sett svakt tiltakende vekst i prisene framover.

Lønnsomheten målt ved driftsmarginen har de siste tre månedene forbedret seg sammenlignet med samme periode året før. På samme måte som i forrige runde sammenligner vi nå med en periode som var sterkt preget av pandemien, da mange opplevde stort fall i inntektene uten å kunne ta ned utgiftene like raskt. I en del næringer dempes lønnsomheten av økte råvarepriser som man i begrenset grad har kunne ta ut i økte utsalgspriser. Dette gjelder særlig innen bygg og anlegg.

Figur 12

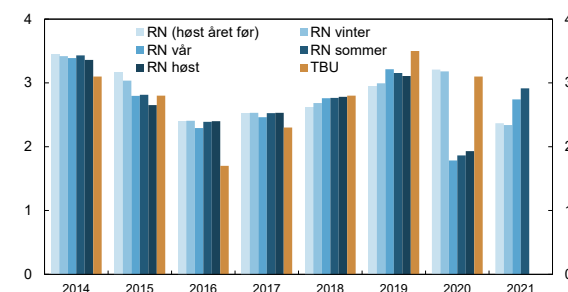
Kapasitetsutnyttning¹⁾ og kapasitetsutnyttning i forhold til en normalsituasjon

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner.

Figur 13

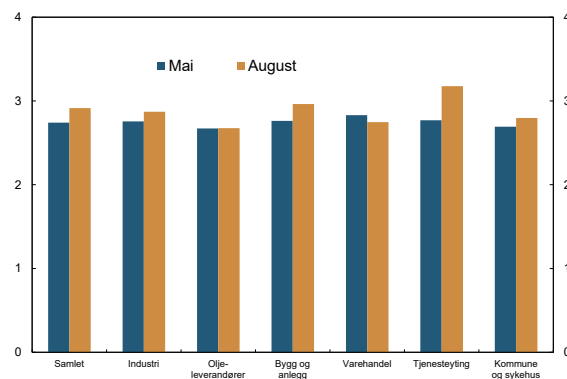
Forventet årslønnsvekst

Teknisk beregningsutvalg (TBU) og Regionalt nettverk (RN). Prosent

Figur 14

Forventet årslønnsvekst

Forventet årslønnsvekst. Prosent.

TABELL 1 Konjunkturindikatorer

	Denne runden	Forrige runde
Produksjon og etterspørsel		
Produksjonsvekst siste tre mnd (annualisert)		
Samlet	3,6	0,9
Hjemmemarkedsindustri	2,7	1,9
Eksportindustri	4,2	2,4
Oljeverandører hjemmemarked	1,9	0,0
Oljeverandører eksportmarked	0,8	0,5
Bygg og anlegg	1,2	-0,7
Varehandel	2,7	-0,3
Tjenesteyting næringsliv	4,2	1,9
Tjenesteyting husholdning	7,3	0,1
Forventet produksjonsvekst neste seks mnd (annualisert)		
Samlet	3,3	3,8
Hjemmemarkedsindustri	2,4	3,8
Eksportindustri	2,9	3,1
Oljeverandører hjemmemarked	1,6	1,6
Oljeverandører eksportmarked	1,6	0,9
Bygg og anlegg	1,2	2,6
Varehandel	-0,7	2,7
Tjenesteyting næringsliv	5,2	4,4
Tjenesteyting husholdning	6,9	6,6
Arbeidsmarked og produksjonsgap		
Sysselsettingsvekst siste tre mnd	0,6	0,3
Forventet sysselsettingsvekst neste tre mnd	0,6	0,7
Knapphet på arbeidskraft	31,2	21,6
Full kapasitetsutnyttelse	45,7	36,1
Kostnader og priser		
Anslag årslønnsvekst inneværende år	2,9	2,7